



**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ

**Збірник матеріалів
науково-практичної конференції з міжнародною участю**

28 жовтня 2021 р.



Харків: НФаУ, 2021

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
Збірник матеріалів науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

28 жовтня 2021 р.

Харків: НФаУ, 2021

УДК 1:37 (06)

Редколегія: доктор філософських наук, професор Іванова К. А.,
кандидат історичних наук, доцент Балабай Я. В.

Збірник матеріалів науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні питання філософії освіти», м. Харків, 28 жовтня 2021 р. / редкол. : К. А. Іванова та ін. – Харків: НФаУ, 2021. – 201 с.

Збірник містить матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні питання філософії освіти», що охоплюють широкий спектр напрямків досліджень: проблеми філософії освіти; адаптація вищої освіти до сучасних соціокультурних реалій; особистість в контексті філософії освіти; статус наукового знання в ХХІ столітті; технології, мистецтво та професіоналізм в освітній діяльності; філософські аспекти відкритої освіти; історичні студії освіти; університет сьогодні: проблеми та перспективи.

Для широкого кола наукових, науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти.

Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів статей.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Матеріали подаються мовою оригіналу.

участвует в просветительском движении на новых основаниях и транслирует прогрессивные идеи.

Литература:

1. Terry Anderson. The Theory and Practice of Online Learning. 2011, 441 p. Published by AU Press, Athabasca University.

Лутаєва Тетяна Василівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та психології,
ІПКСФ НФаУ;

Сабатовська-Фролкіна Інна Сергіївна,
кандидат соціологічних наук, доцент,
кафедра педагогіки та психології,
ІПКСФ НФаУ;

Фесенко Володимир Юрійович,
кандидат історичних наук,
кафедра педагогіки та психології,
ІПКСФ НФаУ;

Шварп Наталія Вікторівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра педагогіки та психології,
ІПКСФ НФаУ,
Харків, Україна

УТІЛЕННЯ «ІДЕЇ УНІВЕРСИТЕТУ» У СУЧАСНИХ МОДЕЛЯХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Виклики сьогодення актуалізують необхідність правильного вибору моделей подальшого розвитку університетів, в яких відображується конкретне втілення їх освітнього ідеалу (місія), тобто ідея університету.

У період сучасності видаються українською мовою праці видатних мислителів (В. Гумбольдт, Дж. Генрі Ньюмен, Д. Дідро, Х. Ортега-і-Гассет та інші) [2], присвячені ідеї університету; відбуваються наукові конференції з такого роду проблематики та друкуються наукові збірники, видаються посібники [3], здійснюються ґрунтовні дослідження, де чільне місце приділяється характеристиці становлення та розвитку університетської освіти.

Метою даних матеріалів є узагальнення підходів до класифікації сучасних моделей університетів й характеристика особливостей втілення в них їх освітнього ідеалу (ідея університету).

З ідеєю університету ототожнюється місія закладу вищої освіти, тобто його призначення у цілому, сукупність уявлень про основні цінності, цілі та простір розвитку. Водночас під місією університету слід розуміти також головну мету або сенс існування установи. Тенденції розвитку вищої освіти в цілому й університетської зокрема додають у XXI ст. нових рис «образу» університету. Інколи ці риси є досить суперечливими щодо класичної моделі університету. Натомість, вони є підґрунтям нових моделей університету, потребують і відповідного їх розгляду. Загалом, у XXI ст. існують різні підходи до класифікації сучасних моделей університету [3, с. 85–96]. Наведемо перелік основних з них.

Класифікація за характером спрямованості освітнього процесу: дослідницька модель університету як інтеграція дослідницької діяльності студента із професійною; гуманітарна модель, яка пов'язана з узагальненням, збереженням і трансляванням культурного досвіду.

Класифікація за типом соціального замовлення: «університет – фірма» або «корпоративний університет», що орієнтує на підготовку фахівців під впливом ринку, тобто попиту та пропозиції; «університет – суспільство», що орієнтує на фундаментальні дослідження, які задаються суспільними потребами (економічними, політичними, соціальними та ін.).

Класифікація за характером існування й організації: інноваційна модель, що передбачає створення на базі ЗВО різноманітних інноваційних структур; традиційна модель, при якій взаємодія між ЗВО і підприємствами обмежується фінансуванням навчання студентів цими підприємствами й проходженням виробничої практики.

У XXI столітті одним із шляхів швидкого реагування на запити економіки та промисловості може стати використання низкою університетів моделі «інноваційного», або «підприємницького університету». Важливо оцінити інноваційний характер «підприємницького університету» та уявлення про його діяльність. За О. Долженком, «підприємницькі університети» – це університети, «націлені на знаходження нового структурного образу і більш широке використання можливостей ринку» [1]. Досвід розвитку таких університетів як нової організаційної структури відбито у книзі відомого спеціаліста з питань розвитку вищої освіти професора Каліфорнійського університету Бартона Кларка «Створення підприємницьких університетів: організаційні шляхи перетворень»

(1998 р.). За Б. Кларком, термін «підприємницький університет» використовується як аналогічний терміну «інноваційний університет», а «відмінна особливість підприємницького університету – його активна та ініціативна політика, зорієнтована на проведення інновацій підприємницького типу. У ході реалізації такої політики університет намагається провести суттєві зміни у своїй організаційній структурі. Тобто інноваційний характер змін університетської діяльності дає підстави розглядати університет, у якому вони відбуваються, певною мірою як модель «інноваційного університету». Важливість моделі полягає в тому, що підприємницький університет діє на засадах вільної конкуренції та прямих контактів з підприємницькими структурами і основною метою чого є швидке і якісне задоволення поточних потреб економіки і ринку праці у відповідних фахівцях. Отже, університет розглядається у контексті інноваційної моделі функціонування не лише як генератор наукових знань, але й як ефективний власник об'єктів інтелектуальної власності.

Класичні ж університети, зважаючи на розвиток подій, вимушені будуть включати до основоположних принципів своєї діяльності інноваційний та підприємницький підхід. Але попри все необхідно зберігати певний баланс між спрямуванням до диверсифікації бази фінансових надходжень і підпорядкованістю життя університету власне «ідеї університету».

Модель «дослідницького університету» або «академічного університету» сприяє поглибленню взаємодії між академічною спільнотою та університетом, залученню викладачів до активної наукової діяльності.

Ідея моделі «*університет – фірма*», або «*корпоративного університету*» полягає в тому, що заклад вищої освіти (далі ЗВО) створюється при якій-небудь корпорації, фірмі для надання освіти своїм співробітникам. Ця модель надає змогу поглибити знання робітників у спеціалізованих галузях без відриву від виробництва (модель набуває широкого розповсюдження у вигляді власних шкіл у великих фінансових установах). Останнім часом ЗВО, що створені за цією моделлю, поширюють свою діяльність, і в них можуть навчатися працівники, які пов'язані з цими корпораціями (постачальники, клієнти).

Ідея моделі «*університет – суспільство*» розкривається в науковій літературі через висвітлення моделей «регіонального університетського комплексу», «відкритого університету». Модель «*регіонального університетського комплексу*»: структура, яка об'єднує структурні

підрозділи, що реалізують освітні програми різних рівнів (ліцей, гімназія, коледжі, технікуми, інститути, установи додаткової освіти; науково-дослідні інститути і конструкторські бюро); виробничі й інші підрозділи; об'єкти соціальної сфери з урахуванням особливостей певного регіону. У межах самодостатності такого університету стає можливою реалізація ідеї неперервної освіти, перепідготовки і підвищення кваліфікації. *Модель «відкритого університету»*: ЗВО, який відповідає запитам демократизації освіти і відкриває можливості неперервного навчання перед усіма верствами суспільства. Найприйнятнішим у нашій країні терміном, що позначав таку освіту, був термін «заочне навчання», а за кордоном – «відкрита освіта». Використовуються також терміни «зовнішні студії», «альтернативна освіта», «дистанційна освіта», «віртуальний університет».

В Україні науковці більш широко застосовують поняття «відкритий університет», укладаючи в його змісті власне констатацію технічних можливостей сучасного суспільства забезпечити якісне навчання без особистого контакту студента і викладача. Серед найвідоміших «відкритих університетів» – Відкритий університет у Великій Британії (Лондон, 1969), у Західній Німеччині (Хаген, 1974), Національний центр дистанційного навчання у Франції, Національний університет дистанційної освіти в Іспанії (1972), Національний відкритий університет імені Індіри Ганді (Індія) та ін.

Ідея гуманітарної моделі університету розкривається в літературі у моделі «університету мережної взаємодії». При цьому мається на увазі об'єднання вишів у систему, в якій освітній заклад, раніше цілком самостійний, починає сприйматися як один з її осередків. Прикладом мережної взаємодії є Університет Шанхайської організації співпраці, Європейський університет з Утрехтської мережі. Мережева модель освіти передбачає отримання нового культурного досвіду – і вона істинно гуманітарна, яку б спеціальність студент не набував.

Отже, будь-яка модель університетської освіти, освітнього процесу підпорядковані тому, щоб навчити здобувача освіти вчитися.

Поважаючи традиції класичного університету, що був заснований у Харкові у 1804 році, Національний фармацевтичний університет обрав складовою корпоративної культури вислів «Освіта з традиціями». Цінності, що сповідує університетська спільнота НФаУ співзвучні з кращими традиціями класичного університету та ідеями інноваційної моделі ЗВО. Серед них: компетентність, відповідальність, прагнення до удосконалення, командний дух, відкритість [4, с.7].

Відтак, ідея сучасного університету втілюється, крім традиційної класичної моделі, у моделях «підприємницького», «академічного», «корпоративного», «відкритого» університету, «регіонального університетського комплексу». Визначальною ідеєю сучасного вітчизняного університету є образ університету як закладу, що надає не лише професію, а й формує цінності, ідеали, життєві орієнтири. Взаємодія освіти, науки, культури, креативної діяльності, власне, й уможлиблюють інноваційний прорив стосовно якості навчання, отже – якості людського життя, конкуренції фахівців.

Література:

1. Долженко О. В. Социокультурные предпосылки становления и развития высшего образования. *Alma Mater (Вестник высшей школы)*. 2000. № 10. С. 24–30.
2. Ідея Університету: Антологія / упоряд. : М. Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська ; відп. ред. М. Зубрицька. Львів : Літопис, 2002. 304 с.
3. Лутаєва Т. В., Кайдалова Л. Г. Світовий досвід і тенденції розвитку університетської освіти : навч. посіб. для студентів спец. 8.18010021 «Педагогіка вищої школи», аспірантів та викладачів вищих навчальних закладів. Харків : НФаУ, 2015. 168 с.
4. Програма кандидата на посаду ректора Національного фармацевтичного університету Алли Анатоліївни Котвіцької. Харків : НФаУ, ТОВ «Видавничий будинок Фактор», 2017. 70 с.